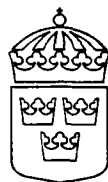


Utrikesutskottets betänkande

1989/90:UU17

Godkännande av Förenta nationernas fakultativa protokoll om avskaffande av dödsstraff



1989/90
UU17

Propositionen

Sverige undertecknade den 13 februari 1990 ett inom Förenta nationerna utarbetat andra fakultativt protokoll till 1966 års internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter. Genom att ratificera eller ansluta sig till protokollet förbinder sig en stat att inte avrätta någon och att vidta alla nödvändiga åtgärder för att avskaffa dödsstraffet. I prop. 1989/90:91 föreslås att riksdagen godkänner protokollet.

Den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter som antogs av FN:s generalförsamling år 1966 förbjuder inte staterna att tillämpa dödsstraff.

Artikel 6 i konventionen innehåller bl.a. följande bestämmelser:

1. Varje människa har en inneboende rätt till livet. Denna rätt skall skyddas genom lag. Ingen skall godtyckligt berövas sitt liv.
2. I stater, som ej har avskaffat dödsstraffet, må dödsdom avkunnas endast för de allvarligaste brotten i enlighet med den lag, som gällde vid tiden för brottets begående. Denna lag må ej strida mot bestämmelserna i denna konvention eller konventionen om förebyggande och bestraffning av folkmord. Detta straff skall endast kunna verkställas efter slutlig dom av behörig domstol.

Frågan om dödsstraffets avskaffande har emellertid diskuterats i FN under en lång följd av år. Redan 1959 togs frågan upp genom ett svenskt initiativ.

År 1980 beslöt FN:s generalförsamling att överväga frågan om att utarbeta ett utkast till ett andra fakultativt protokoll till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Protokollets syfte var att avskaffa dödsstraffet. År 1982 gav generalförsamlingen FN:s kommission för mänskliga rättigheter i uppdrag att överväga frågan.

Kommissionens underkommission för förhindrande av diskriminering och för skydd av minoriteter lät en särskild rapportör göra en analys av frågan. Rapportören framlade år 1987 sin rapport med förslag om ett protokoll syftande till dödsstraffets avskaffande. Först året därpå kunde underkommissionen fatta beslut om att överlämna rapporten med förslaget till kommissionen för mänskliga rättigheter.

Kommissionen beslutade i mars 1989 att hänskjuta frågan till FN:s generalförsamling via FN:s ekonomiska och sociala råd (ECOSOC).

1* Riksdagen 1989/90. 9 saml. Nr 17

Den 15 december 1989 antog FN:s generalförsamling förslaget till ett andra fakultativt protokoll syftande till dödsstraffets avskaffande. Röstetalet blev 59 jaröster mot 26 nejroster. 48 stater avstod från att rösta. Protokollet öppnades för undertecknande den 13 februari 1990. Hitills har följande stater undertecknat protokollet : Costa Rica, Danmark, DDR, Finland, Förbundsrepubliken Tyskland, Italien, Luxemburg, Nicaragua, Norge, Nya Zeeland, Portugal, Rumänien, Spanien, Sverige och Uruguay.

Nya Zeeland har också ratificerat protokollet.

I protokollet som har 11 artiklar föreskrivs att ingen inom parternas jurisdiktion skall avrättas och att parterna skall vidta alla nödvändiga åtgärder för att avskaffa dödsstraffet i sina respektive länder. Enda reservationen till protokollet som tillåts gäller användandet av dödsstraff i krigstid. En förutsättning härför är att det är fråga om mycket allvarliga brott som är av militär natur och har begåtts under krigstid.

Parterna åläggs att rapportera till FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna om vilka åtgärder som vidtagits för att verkställa åtagandena enligt protokollet.

De möjligheter som finns i 1966 års konvention om medborgerliga och politiska rättigheter för konventionsstaterna att genom en särskild förklaring respektive genom att tillträda ett fakultativt protokoll erkänna kommitténs för de mänskliga rättigheternas kompetens att pröva klagomål riktade mot konventionsstaten från andra stater eller från individer gäller även protokollet. En stat kan emellertid undvika detta genom att göra ett uttalande vid tillträdet till protokollet.

Protokollet träder i kraft tre månader efter den dag då generalsekretären mottog depositionen av det tionde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet.

Alla stater som är medlemmar i FN eller något av dess fackorgan kan underteckna konventionen.

Protokollet i engelsk version jämte översättning till svenska är fogat som bilaga till propositionen.

Protokollet innebär enligt propositionen att ännu ett viktigt steg tagits i kampen mot dödsstraffet. Visserligen tillåter protokollet staterna att bibehålla dödsstraffet under krig eller vid överhängande hot om krig, men det innebär ändå ett klart framsteg att en överenskommelse kunde antas om att avskaffa dödsstraffet i fredstid, framhålls det i propositionen.

Utskottet

Det nu föreliggande protokollet innebär en betydande framgång i Sveriges långvariga arbete för dödsstraffets avskaffande. Det kan därför hälsas med tillfredsställelse.

Utskottet är samtidigt väl medvetet om att många länder motsätter sig att det internationella samfundet på ett aktivt sätt befattar sig med denna fråga. Den långa tid som förflutit (30 år) sedan Sverige första gången tog upp frågan i FN:s generalförsamling fram till dess att det

föreliggande protokollet kunde antas visar på detta motstånd. Det är också att beklaga att inte fler av FN:s medlemsstater kunde rösta för protokollets antagande. (En förteckning över röstfördelningen vid omröstningen i FN:s generalförsamling den 15 december 1989 bifogas betänkandet.)

Protokollet innebär dessutom inte en skyldighet för staterna att avskaffa dödsstraffet utan ger dem en möjlighet att åta sig att inte använda det i fredstid.

Utskottet ser därför protokollet endast som en etappseger i det svenska engagemanget i dödsstraffsfrågan.

Sverige har avskaffat dödsstraffet i såväl fredstid som under krig (proposition 1972:138; JuU1972:28). Ett förbud mot dödsstraff har också tagits in i 2 kap. 4 § regeringsformen. Som det påpekas i propositionen uppfyller Sverige således mer än väl de krav som protokollet uppställer.

Utskottet får vidare konstatera att Sverige har godkänt att FN:s kommitté för mänskliga rättigheter får pröva klagomål som riktas mot Sverige från en annan konventionsstat. Sverige har även godkänt den individuella klagorätten genom att tillträda det första fakultativa protokollet. Av dessa anledningar och då Sverige redan har avskaffat dödsstraffet såväl i fredstid som under krig saknas det skäl för Sverige att göra några sådana uttalanden som avses i artiklarna 4 och 5 vid tillträdet till protokollet.

Utskottet förordar därmed att riksdagen godkänner Förenta nationernas fakultativa protokoll om avskaffande av dödsstraff.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen godkänner Förenta nationernas fakultativa protokoll om avskaffande av dödsstraff.

Stockholm den 29 mars 1990

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Pär Granstedt (c), Margaretha af Ugglas (m), Ingemar Eliasson (fp), Alf Wennerfors (m), Karl-Erik Svartberg (s), Axel Andersson (s), Nils T Svensson (s), Inger Koch (m), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Hambræus (c), Per Gahrton (mp), Viola Furubjelke (s), Kristina Svensson (s), Anneli Hulthén (s), Arne Mellqvist (s) och Bengt Hurtig (vpk).

Förteckning över röstfördelningen vid omröstningen i FN:s generalför-
samling den 15 december 1989

1989/90:UU17

Bilaga

Nej Afghanistan	Avs Algeriet	Avs Antigua-Barbuda	Ja Argentina
Ja Australien	Avs Bahamas	Nej Bahrein	Nej Bangladesh
Avs Barbados	Ja Belgien	Avs Bhutan	Ja Bolivia
Avs Botswana	Ja Brasilien	Avs Brunei Dar-Salam	Ja Bulgarien
Avs Burkina Faso	Avs Burundi	Avs Chile	Ja Colombia
Ja Costa Rica	Avs Cuba	Ja Cypern	Ja Danmark
Ja Dem Kampuchea	Avs Dem Yemen	Nej Djibouti	Avs Dominica
Ja Dominik. Rep	Avs Elfenbenskusten	Ja Ecuador	Nej Egypten
Ja El Salvador	Avs Etiopien	Avs Fiji	Ja Finland
Ja Filippinerna	Ja Frankrike	Ja Förb.rep.Tyskl.	Avs Gambia
Avs Ghana	Ja Grekland	Ja Grenada	Ja Guatemala
Avs Guinea	Avs Guyana	Ja Haiti	Ja Honduras
Ja Island	Avs Indien	Nej Indonesien	Nej Iran
Nej Irak	Ja Irland	Avs Israel	Ja Italien
Avs Jamaica	Nej Japan	Nej Jordanien	Nej Kina
Nej Kamerun	Avs Kenya	Ja Kanada	Ja Kap Verde
Avs Kongo	Nej Kuwait	Avs Libanon	Avs Lesotho
Avs Liberia	Avs Libyen	Ja Luxemburg	Avs Madagaskar
Avs Malawi	Nej Maldiverna	Avs Mali	Ja Malta
Avs Mauritius	Ja Mexiko	Ja Mongoliet	Nej Marocko
Avs Moçambique	Avs Myanmar	Ja Nepal	Ja Nederländerna
Ja Nya Zeeland	Nej Nigeria	Ja Norge	Nej Oman
Nej Pakistan	Ja Panama	Ja Paraguay	Ja Peru
Ja Polen	Ja Portugal	Nej Qatar	Avs Rumänien
Avs Ruanda	Nej Saudi Arabien	Ja Saint Lucia	Ja St.Kitts-Nevis
Ja St.Vincent-Gren.	Ja Samoa	Avs Senegal	Nej Sierra Leone
Avs Singapore	Avs Solomonöarna	Nej Somalia	Ja Spanien
Avs Sri Lanka	Ja Storbritannien	Avs Surinam	Ja Sverige
Nej Syrien	Ja Tyska dem.rep.	Ja Togo	Avs Trinidad-Tob.
Avs Turkiet	Avs Uganda	Ja Ukraina SSR	Ja Ungern
Ja USSR	Nej Tanzania	Ja Tjeckoslovak.	Nej USA
Ja Uruguay	Avs Vanuatu	Ja Venezuela	Ja Vitryssl. SSR
Nej Yemen	Ja Jugoslavien	Avs Zambia	Avs Zimbabwe
Ja Österrike			